

Харківська обласна рада
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Державне управління охорони навколишнього природного середовища
у Харківській області

**ЧЕРВОНА КНИГА
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
Тваринний світ**

Харків — 2013

ПРОСЯНКА

Emberiza calandra Linnaeus, 1758

Просянка

Клас Птахи — Aves

Ряд Горобцеподібні — Passeriformes

Родина Вівсянкові — Emberizidae

Природоохоронний статус

Рідкісний вид на межі ареалу. Занесений до списку Бернської конвенції (Додаток III).

Морфологічна характеристика

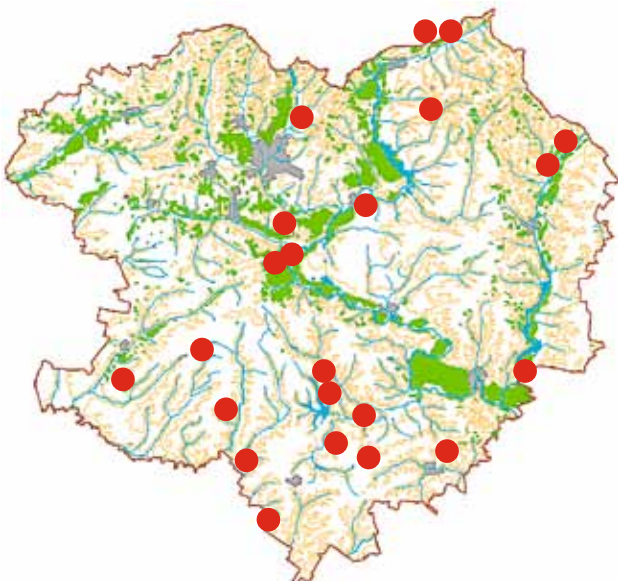
Великого розміру вівсянка з масивним дзьобом: довжина тіла 16–19 см, розмах крил 26–32 см. Забарвлення неясне — сіро-буре. Статевий диморфізм виражений слабо: самиці менші за розмірами від самців. Добре відрізняється від інших вівсянок за піснею, звук якої нагадує брязкання низки ключів.

Ареал виду та його поширення у регіоні

Поширений від Піренейського півострова до Середньої Азії, переважно у Середземномор'ї. У другій половині XIX століття просянка була звичайним, хоча і нечисленним гніздовим птахом у Харківській губернії, проте у 1920-х роках чисельність і область її поширення скоротилися. З кінця 1970-х років спостерігалось відновлення ареалу. Харківська область знаходиться на периферії ареалу виду.

Чисельність

Чисельність суттєво коливається рік від року. Середня гніздова чисельність у півніжжя крейдяних схилів корінного берегу річки Оскіл становить 0,05–0,07 співаючих самців/10 га. Однак, ймовірно, не більше 15–20% самців, що зайняли гніздові території,

здатні привабити самиць і приступити до розмноження. За останні два десятиліття невідомі зустрічі виводків, скупчень або зграй у післягніздовий час, а також ресстрації птахів взимку.

Місця перебування

Просянка — типовий вид середземноморського ландшафту: сухих хвилястих місцевостей із високим трав'яним покривом і поодинокими деревами. У Харківській області в гніздовий період трапляється біля півніжжя корінних берегів річок, у гирлах великих балок, на перелогах і сухих луках в заплавах, зрідка — на вододільних плато біля узбіч доріг, на забур'янених ділянках.

Особливості біології

Більшість птахів зимує в межах гніздового ареалу. В минулому просянки прилітали в Харківську область наприкінці березня і у квітні. Тепер перші зустрічі співаючих самців припадають переважно на травень і червень. Живиться насінням (протягом всього року) і безхребетними (в період гніздування). Просянки утворюють пари, але зв'язок між партнерами дуже слабкий, розповсюджена полігінія. Про потомство дбають обидва партнери, проте роль самця незначна. Гнізда розташовані на землі або невисоко над нею, на кущиках. В деяких популяціях буває одна, в інших — дві кладки в сезоні. В кладці найчастіше 4–6 яєць. На північному сході України всі знахідки гнізд із кладками і спостереження птахів із гніздовою поведінкою приходилися на останню декаду червня — першу декаду липня. Насиджування триває 12–14 днів. Пташенята виходять з гнізд іще нездатними літати у віці 9–13 днів і набувають самостійності через 1–2 тижні. Міграція на території області не виражена.

Основні чинники зниження чисельності

Коливання клімату; зміни сільськогосподарської практики, що впливають на якість придатних для виду біотопів.

Заходи охорони

Недопущення змін землекористування в місцях ймовірного гніздування виду.

Джерела інформації

Сомов, 1897; Аверин, 1924; Cramp, Perrins, 1994; Кривицкий, 1998; Баник, Вергелес, 2000; Гудина, 2000; Тараненко, 2000; Кныш, Статива, 2012; Надточій Г. С. (2012, особисте повідомлення).

Автор: М. В. Банік

Фото: © С. Шкарупо

http://www.rbcu.ru/birdclass/list.php?id=2&SECTION_ID=1705